

NUR MOVEMENT DI TURKI DAN KESINAMBUNGAN DAKWAHNYA SEHINGGA KINI

Oleh:

Ab Aziz Mohd Zin¹

Faridah Mohd Sairi²

ab_aziz@um.edu.my

faridah78@um.edu.my

ABSTRACT

This article highlights the history of the establishment of Nur Movement in Turkey by Bediuzzaman Said Nursi. The movement has played an important role in spreading Islam and to strengthen the understanding of Islam in Turkish society. However, the Nur Movement has now grown throughout the world. Collections of Nursi's works, Rasa'il al-Nur become as main references for Nursi's students called Tullab al-Nur. After the death of Nursi, the Nur Movement facing a number of issues led to the breakup of the group. However, despite the split, there is a wisdom that paved the way for greater development of Islamic da`wah by the movement. That is the main idea of trying to put forward in this article, the continuation of da`wah by the Nur Movement until now

Keywords: *Da`wah, Nur Movement, Turki, Bediuzzaman Said Nursi, Rasa'il al-Nur*

¹ Ab Aziz Mohd Zin, PhD, merupakan Profesor kontrak di Jabatan Dakwah dan Pembangunan Insan, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

² Faridah Mohd Sairi, MUs, merupakan pengajar dan calon Ph.D di Jabatan Dakwah dan Pembangunan Insan Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

PENGENALAN

Said Nursi (1877-1960M.)³ memainkan peranan penting dalam lipatan sejarah negara Turki. Sumbangan beliau tidak terhad dalam bidang pendidikan dan pembelajaran bahkan mencakupi isu-isu kemasyarakatan dan politik negara. Keterlibatan beliau ini bukan sekadar menjadi pendokong atau watak tambahan tetapi sebagai seorang ulama' terkemuka yang terlibat secara langsung dengan peristiwa-peristiwa penting yang berlaku ketika itu. Antara peristiwa tersebut ialah penubuhan Kerajaan Berperlembagaan, Perang Dunia I, dan terlibat dalam parti-parti politik di Turki, sebelum kejatuhan Kerajaan Uthmaniyyah dan pembentukan Republik Turki.

Usaha dakwah Said Nursi tidak pernah berakhir sehinggalah ke nafas terakhirnya pada 23 Mac 1960. Said Nursi membahagikan riwayat hidupnya kepada tiga fasa utama. Iaitu Said Lama (zaman kanak-kanak sehingga 1920), Said Baru (1920-1950) dan Said Ketiga (1950-hingga kematiannya). Sepanjang hayatnya, Said Nursi yang mempunyai kepintaran luar biasa sejak dari kecil telah memperjuangkan Islam dan Iman. Beliau sanggup berdepan dengan ugutan, dipenjara dan dibuang negeri berpuluh tahun lamanya untuk menegakkan Iman di bumi Turki. Karya *magnum opus* Nursi yang terkenal, *Rasa'il al-Nur*; menjadi buah tangannya yang masyhur dalam membicarakan mengenai manusia dan Iman. *Rasa'il al-Nur* adalah koleksi tulisan beliau yang telah tersebar ke seluruh dunia dan menjadi rujukan utama kepada ahli-ahli Nur Movement khususnya, sebagai manhaj tarbiah gerakan tersebut.⁴

³ Banyak pendapat yang ditulis mengenai tarikh kelahiran Said Nursi. Tarikh yang dipersetujui bersama ialah 1293 mengikut kalendar Rom yang diterima pakai secara rasmi ketika itu. Oleh itu, perselisihan ini timbul dalam menentukan tarikh Hijrah dan Masehi. Catatan tahun 1877/1294H. merupakan catatan kebanyakan penulis. Lihat juga al-Nursi, Badi' al-Zaman Sa'id (1998), *Sirah Dhatiyyah*, al-Salihi, Ihsan Qasim (terj). Istanbul: Matba'ah Suzlar, h. 35; Vahide, Sükran (1992), *Bediuzzaman Said Nursi*, Istanbul: Sozler Publications, h. 3. Lihat juga Jamilah, Maryam (1978), *al-Islam fi al Nazariyyah wa al-Tatbiq*. Kuwait: al-Falah. h. 139.

⁴ Rujuk Vahide, Sükran (2004), *The Author of the Risale-I Nur Collection: Bediuzzaman Said Nursi*, A.S: Sozler Nesriyat San.Tic. dan al-Salihi, Ihsan Qasim (1987), *Badi' al-Zaman Sa'id al-Nursi: Nazrah 'Ammah 'an Hayatih wa Atharih*, Istanbul: Matba'ah Kushak.

MASYARAKAT TURKI PADA ERA SAID NURSI

Said Nursi lahir pada kurun ke 19. Beliau keturunan Kurdi dan tidak bertutur dalam bahasa Turki, kecuali setelah sampai di Van. Nursi hidup pada saat kejatuhan Kerajaan Uthmaniyah dan terbentuknya Republik Turki. Pada kurun tersebut, faham sekularisme merebak ke dunia Islam melalui pertembungan dengan barat.⁵ Menjelang pertengahan abad ke-19, sebahagian besar wilayah Islam dijajah oleh barat. Ini termasuklah penjajahan Inggeris di Tanah Melayu (1874), Perancis di Tunisia (1881), Inggeris di Mesir (1882) dan Rusia di Merv (1883).

Daulah Islamiah yang masih mampu bertahan ialah Daulah Uthmaniyah. Namun begitu, Daulah Uthmaniyah terpaksa berhadapan dengan ancaman barat yang menggelar daulah tersebut sebagai ‘orang sakit Eropah’. Sebagai usaha untuk menghadapi ancaman ini, Daulah Uthmaniyah telah mengambil nilai-nilai barat agar mampu menghadapi persaingan tersebut. Ini termasuklah menghantar pelajar-pelajar Turki belajar di barat, memperkenalkan sistem pendidikan barat, menerima sistem perundangan barat termasuk hak sama rata antara orang Islam dan orang bukan Islam dan sebagainya.⁶

Penerimaan unsur-unsur barat turut membawa idea dan nilai barat ke dalam masyarakat Turki. Kemasukan unsur-unsur ini merupakan permulaan kepada usaha-usaha ke arah memisahkan peranan agama dalam pemerintahan. Usaha-usaha ini dijuarai oleh pergerakan Turki Muda yang kemudiannya berjaya menjatuhkan pemerintahan Sultan Abdul Hamid II pada tahun 1909. Pemerintahan Turki Muda selama lebih kurang satu dekad menyaksikan Daulah Uthmaniyah hancur dan Turki kemudiannya muncul sebagai sebuah negara sekular. Empayar ini berjaya bertahan selama sekitar 600 tahun dan menguasai sebahagian besar tiga benua iaitu Eropah Timur, Asia Barat dan Afrika Utara. Empayar ini musnah dalam tahun 1924 apabila Kamal Ataturk mewujudkan sebuah negara Turki sekular.⁷

Bagi Kamal segala-gala yang berunsur Islam dianggap penghalang kepada kemajuan. Kemajuan dikaitkan dengan pembaratan

⁵ Mardin, Serif (1989), *Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediuzzaman Said Nursi*, Albany: State University of New York Press, h. 9.

⁶ *Ibid.*, h. 9-10.

⁷ *Ibid.*, h. 12.

yang mengamalkan nilai-nilai sekularisme. Sebagai melaksanakan cita-cita ini, Kamal cuba mensekularkan seluruh kehidupan masyarakat Turki yang merangkumi aspek pendidikan, politik, ekonomi, nilai hidup dan sebagainya. Pelaksanaannya termasuklah menghapuskan Islam sebagai agama rasmi negara, menggantikan undang-undang Syariah dengan undang-undang barat, diharamkan azan dan iqamah dalam bahasa Arab, menggantikan tulisan Arab kepada tulisan Latin, mengharamkan pemakaian purdah dan berpuluh-puluh lagi peraturan yang bertujuan bagi memisahkan masyarakat daripada ajaran Islam.⁸

Kamal berjaya mewujudkan sebuah negara Turki merdeka melalui dokongan yang diberikan oleh mereka yang berjuang di atas landasan Islam. Malahan pada peringkat awal perjuangannya, Kamal menggunakan platform Islam bagi mendapatkan sokongan. Beliau sering menaiki mimbar pada hari Jumaat untuk menyampaikan khutbah. Umat Islam Turki terpedaya dengan sikap kepura-puraan Kamal sehingga membolehkan beliau berjaya menguasai tampuk kekuasaan Turki. Bagi memastikan idealisme terus berkekalan, Kamal menggunakan dua pendekatan iaitu pendekatan pendidikan dan ketenteraan. Melalui pendidikan, Kamal ingin memastikan bahawa generasi yang dilahirkan dibentuk mengikut acuan sekularnya, manakala melalui ketenteraan, Kamal ingin memastikan bahawa pelaksanaan mesti dijalankan walaupun melalui paksaan atau kekerasan. Ternyata pendekatan yang dilakukan oleh Kamal ini telah membentuk generasi yang amat tebal nilai-nilai sekularnya.⁹

PERMULAAN NUR MOVEMENT

Pada awal ketibaannya di sebuah desa kecil di Barla pada awal 1926, Nursi adalah dalam keadaan yang tidak mempunyai apa-apa. Beliau dibuang negeri ke Barla oleh Regim Kamal Ataturk secara paksa tanpa pertuduhan yang disahkan mahkamah. Secara beransur-ansur, Nursi mula mendapat para pelajar dan pembantu. Dari kalangan tersebut, mereka yang berpendidikan diberi tugas sebagai jurutulis karya-karya Nursi yang seterusnya tersebar luas di kalangan penduduk tempatan. Salinan kepada hasil penulisan tersebut dihasilkan untuk disebar dengan lebih lanjut. Dengan cara inilah karya-karya Nursi telah tersebar di kawasan tersebut.

⁸ Wan Jaffree Wan Sulaiman (1987), *Mujaddid Islam Sheikh Bediuzzaman Said Nursi*, Shah Alam: Penerbitan Hizbi, h. 56.

⁹ *Ibid.*, h. 38

Para pelajar awalnya yang sanggup menghabiskan banyak masa menulis karya-karya Nursi datang daripada pelbagai latarbelakang, membolehkan karya-karya tersebut masih ditulis walaupun secara rahsia ketika sebanyak seratus dua puluh orang telah diberkas oleh pihak berkuasa pada 1935, sebelum dibicarakan dan dipenjarakan di Eskisehir. Inilah titik bermulanya Risale-i Nur Movement (selepas ini dikenal sebagai Nur Movement).¹⁰

Satu ciri unik yang terdapat pada gerakan yang masih baru ini ialah keutamaan yang diberikan kepada karya-karya tersebut, bukannya penulis atau penterjemahnya.¹¹ Nursi sendiri melihat dirinya sebagai pengikut *Rasa'il al-Nur*, setaraf dengan mereka yang lain. Sukar untuk mengatakan Nursi telah meramalkan yang gerakan tersebut akan berkembang sedemikian dengan ciri-ciri moden. Kegiatan para pelajarnya yang tidak menonjol dicituskan oleh keadaan yang memaksa kerana madrasah dan *tekke*¹² telah ditutup dan tarekatnya diharamkan hingga institusi dan anggotanya dilarang dari memegang jawatan penting. Oleh sebab karya-karya tersebut adalah dalam bahasa Turki, bukan bahasa Arab seperti yang sebelumnya digunakan untuk risalah agama dan pendidikan, karya-karya itu telah mendapat sambutan di pelbagai peringkat masyarakat.¹³

Matlamat karya-karya *Rasa'il al-Nur* adalah untuk mendidik sekaligus melayakkan pengikut-pengikutnya digelar *talebe* atau *shakird* (bermaksud pelajar madrasah) oleh Nursi. Teknik yang digunakannya menggabungkan ilmu agama dan sains moden serta perbincangan tentang pelbagai perkara direka untuk menyemai konsep sejagat yang berlandaskan al-Qur'an dan kemodenan. Dengan menekankan ciri-ciri positif dan membina, teknik ini adalah untuk mencetuskan pandangan positif dan optimistik dalam hidup para pembacanya. Apabila sistem tulisan Latin mula digunakan, karya-karya tersebut berfungsi sebagai medium pemeliharaan sistem tulisan Arab dan membantu meningkatkan tahap celik huruf, di samping untuk mendidik sebagai fungsi umumnya.

¹⁰ Vahide, Sükran (2003), "Toward an Intellectual Biography of Said Nursi" dalam Abu-Rabi', Ibrahim M. (ed.). *Islam at the Crossroads: On the Life and Thought of Bediuzzaman Said Nursi*, Albany: State University of New York Press, h. 20.

¹¹ Lihat Mardin (1989), *op.cit.*, h. 156 & 181.

¹² *Tekke* ialah satu institusi untuk ahli-ahli tariqat menjalankan aktiviti ibadah dan pembelajaran mereka.

¹³ Vahide (2003), *op.cit.*, h. 21.

Ditambah dengan disiplin mental dan persediaan moral yang disemai dalam diri para pelajarnya, kita dapat melihat cara Nursi membidas tuduhan palsu di mahkamah yang mengatakan bahawa para pengikut *Rasa'il al-Nur* adalah pencetus kekacauan dan pemberontakan. Salah satu perkara yang ditekankan oleh Nursi ialah cara-cara para pengikut *Rasa'il al-Nur* telah bertindak sewajarnya dan mematuhi undang-undang, walaupun dihimpit oleh anarki dan kejatuhan moral yang disebabkan oleh pengabaian agama dan penerimaan prinsip-prinsip falsafah materialis.¹⁴

Nursi menggunakan surat untuk berhubung dengan para pengikutnya. Beliau memberi galakan dan sokongan kepada mereka, menerangkan tentang *Rasa'il al-Nur* dan fungsi-fungsinya serta menetapkan prinsip-prinsip berlandaskan al-Qur'an dan Islam yang harus dipatuhi. Antara perkara penting berkaitan 'Islam dan kemanusiaan' yang ditekankan beliau ialah prinsip-prinsip iman dan hakikat iman. Oleh sebab perkara-perkara ini sangat penting, individu-individu yang terlibat harus menjauhkan diri dari politik dan hal-hal keduniaan, kerana kebenaran al-Qur'an tidak harus diletakkan di bawah perkara lain. Antara sebab yang dikemukakan oleh beliau ialah bagaimana kebanyakan orang, walaupun tidak menyanggah kebenaran, tetap disesatkan oleh unsur-unsur lain dan perlu dibimbing ke jalan yang benar. Tetapi, jika mereka dihadapkan dengan konflik politik dan kebenaran, mereka tidak akan mendapat hakikat sebenar. Tambahan pula, terdapat segelintir yang bersifat terbuka dengan hakikat isu terkini politik, lantas, mereka yang membawa hakikat al-Qur'an harus menjauhkan diri dari memihak kepada mana-mana pihak secara membuta tuli dan menyebabkan al-Qur'an ditentang.¹⁵

Gerakan tersebut berkembang sedikit demi sedikit dan secara ironinya telah dibantu oleh tiga insiden pemenjaraan beramai-ramai dan percakapan yang dikenakan ke atas Nursi dan para pelajarnya. Walau bagaimanapun, usia yang meningkat dan keadaan penjara yang teruk tidak menghalang Nursi dari menjadikan percakapannya sebagai satu landasan untuk membentangkan kes *Rasa'il al-Nur*, bukan setakat kepada mahkamah dan badan kehakiman, tetapi juga kepada kerajaan dan pemimpin-pemimpin negara. Di samping itu, publisiti kes tersebut telah

¹⁴ Reed, Fred. A. (1999), *Anatolia Junction, A Journey into Hidden Turkey*, Burnaby: British Columbia, h. 271-272.

¹⁵ Vahide (2003), *op.cit.*

membawa *Rasa'il al-Nur* lebih jauh, terutamanya di Denizli dan Afyon di mana ia telah berjaya meraih simpati dan mendedahkan layanan buruk yang diterima oleh mereka. Perbicaraan tersebut telah berjaya membantu Nur Movement melebarkan sayapnya.¹⁶

Apabila fahaman komunis menjadi ancaman di Turki lewat tahun 1940an dan 1950an, Nursi mengklasifikasikan perjuangan para pelajar *Rasa'il al-Nur* menerbitkan dan menyebarkan hakikat iman dan al-Qur'an sebagai 'jihad kata-kata' atau 'jihad secara aman' dan 'tindakan positif'. Menurut prinsip-prinsip ini, perkhidmatan positif mereka yang memelihara kesejahteraan awam membina satu sempadan yang menentang 'kemusnahan rohani' yang melibatkan ateisme dan sikap bermusuhan dengan agama. Berusaha demi menyelamatkan dan menguatkan iman, mereka mencegah keruntuhan moral dan kepincangan masyarakat berpunca daripada komunisme dan mengubati kesan-kesan buruknya. Beliau mengaitkan perjuangan bersifat keagamaan seperti ini dengan penerimaan 'republik sekular' yang meletakkan kebebasan menilai baik dan buruk sebagai asas utama, walaupun kebebasan tersebut adalah bertentangan dengan konsep tiada paksaan dalam agama dan jihad dalaman untuk agama.¹⁷

Sebagai Said Baru, Nursi tidak menentang sekularisme sebagai sistem politik walaupun beliau telah didakwa dalam perbicaraan sebagai menentang penyusunan semula yang berasaskan sekularisme. Beliau berpendapat bahawa sekularisme ialah memisahkan agama daripada perkara-perkara di dunia yang akan menyebabkan mereka yang berpegang kepada agama akan dilayan sama rata dengan mereka yang tidak. Dalam kata lain, ia sepatutnya menjamin kebebasan menilai baik dan buruk, kebebasan menyatakan pendapat dan lain-lain.¹⁸

Bermula dari sinilah Nursi telah menulis surat kepada pelbagai jabatan kerajaan dan pihak berkuasa yang lain, dengan tujuan mengingatkan mereka tentang akibat yang akan diterima oleh negara daripada pihak pemerintah yang bersifat komunis. Beliau menyatakan pendapatnya bahawa mereka memerlukan *Rasa'il al-Nur* dan peranan pentingnya dalam

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Vahide (2004), *op.cit.*, h. 241.

menentang kejatuhan ‘moral dan spiritual’. Beliau menegaskan bahawa demi kebaikan negara, pihak berkuasa sepatutnya menerbitkan dan mengedarkan *Rasa'il al-Nur*, bukan menghalangnya.¹⁹

NUR MOVEMENT SELEPAS NURSI SEHINGGA KINI

Selepas Said Nursi meninggal dunia pada 23 Mac 1960, murid-murid beliau yang kenali dengan nama *Tullab al-Nur* atau *Nur Shagirdlari* (penuntut-penuntut cahaya) telah menyambung tugas beliau menyebarkan ajaran Islam melalui *Rasa'il al-Nur*. Nursi sendiri tidak meninggalkan seorang pengganti untuk memimpin pergerakan tersebut kerana baginya beliau ialah seorang pengasas bagi sebuah gerakan yang mengutamakan jihad penulisan (*Rasa'il al-Nur*) sebagai agenda paling besar, bukannya bergantung kepada tokoh tertentu. Walaupun Nursi mempunyai karisma yang unggul, namun beliau dengan tegasnya menolak untuk membentuk sebuah gerakan yang dikaitkan dengan peribadinya secara individu. Beliau menyentuh mengenai pendiriannya itu dalam *Risalah Tentang Ikhlās*. Namun selepas kematiannya, murid-murid beliau telah menempuh beberapa isu dan peristiwa yang mencabar keutuhan gerakan tersebut. Satunya ialah rampasan kuasa oleh pihak tentera Turki ke atas kerajaan pimpinan Parti Demokrat yang berlaku dua bulan selepas kematian Nursi.²⁰

Pada masa itu, ramai pemimpin dan murid *Rasa'il al-Nur* dikenakan pelbagai tuduhan dan sebahagian daripada mereka ditangkap oleh kerajaan. Bilangan pertuduhan yang dikenakan ke atas *Tullab al-Nur* antara 28 Mei 1960 sehingga 13 Februari 1965 ialah sebanyak 352. Dibandingkan ketika hayat Nursi, bilangan kes ialah sebanyak 70 dan hanya 65 yang difailkan di mahkamah. Ini menunjukkan betapa besarnya ujian yang dihadapi murid-murid Nursi dan Nur Movement setelah rampasan kuasa pada 27 Mei.²¹

Nur Movement menghadapi dua keadaan lompong yang terjadi

¹⁹ Vahide (2003), *op.cit.*, h. 23.

²⁰ Karabasoglu, Metin (2003), “Text and Community: An Analysis of The Risale-i Nur Movement” in *Islam at The Crossroads on the Life and Thought of Bediuzzaman Said Nursi*, Abu-Rabi, Ibrahim M. (ed.). Albany: State University of New York Press, h. 279.

²¹ Badili, Abdul Kadir (1998), *Bediuzzaman Said-I Nursi-Mufasssal Tarihce-I Hayati*, Jil. 3. Istanbul: Calis Ofset, h. 2192, 2236.

tahun 1960an. Satunya ketidakintegrasian dan pengecilan Nur Movement yang disebabkan oleh pentafsiran berbeza teks *Rasa'il al-Nur*; dan kedua wujudnya kumpulan-kumpulan yang berbeza yang merujuk kepada orang-orang tertentu yang dianggap paling berautoriti dalam menginterpretasikan teks *Rasa'il al-Nur*.²² Pada ketika itu keadaan Nur Movement berkisar pada dua isu tersebut terutamanya pada pertengahan tahun 1960an. Akhirnya keadaan itu menyebabkan terjadinya perpecahan beberapa kumpulan daripada pertubuhan utama. Walaupun perkara itu menyebabkan kehilangan yang besar dari aspek kesatuan gerakan tersebut, yang dianggap mengecewakan sebilangan murid-murid Nursi dalam Nur Movement, namun, hakikatnya ia meredakan isu-isu yang menjadi perdebatan sebelumnya, iaitu pentafsiran teks *Rasa'il al-Nur* dan siapa yang paling berautoriti mentafsirkannya. Selepas itu, Zubeyr Gunduzalp, seorang anak murid Nursi yang setia dengan kuliah-kuliah beliau telah memimpin Nur Movement. Selepas era Nursi, secara perlahan kumpulan tersebut menjadi penggerak utama kepada usaha-usaha dakwah Nur Movement di Turki.²³ Zubeyr Gunduzalp menjadi orang penting dan dikenali ramai sebagai tokoh yang mengukuhkan integriti dalaman Nur Movement. Gunduzalp membawa beberapa pendekatan untuk Nur Movement. Pertama, menekankan keautoritian *Rasa'il al-Nur* dan kedua, secara terbukanya membenarkan penafsiran-penafsiran yang berbeza dari pelbagai pihak untuk sebahagian teks *Rasa'il al-Nur*.²⁴

Sementara itu seorang murid Nursi, Bekir Berk, berperanan menguruskan isu-isu dan persoalan-persoalan yang dilontarkan oleh pihak luar terhadap pergerakan tersebut. Bekir Berk, juga seorang peguam terkenal pada ketika itu menyertai Nur Movement lewat 1950an. Beliau orang yang bertanggungjawab sebagai peguam dan menguruskan kes-kes dan tuduhan yang dikenakan terhadap murid-murid Nursi. Lebih 500 tuduhan telah dikenakan terhadap mereka. Selain kes-kes tersebut yang dibicarakan di mahkamah, Nur Movement juga menghadapi tentangan yang berterusan dari Parti Republikan Rakyat yang dipimpin oleh Ismet Inonu dari Biro Tentera Kerajaan, dari pihak media dan komuniti akademik.²⁵

²² Yasar, Islam (1998), *Muhabbet Fidaileri*, Istanbul: Yeni Asya Nesriyat, h. 141.

²³ Karabasoglu (2003), *op.cit.*

²⁴ Zubeyr Gunduzalp telah menyusun satu buku rujukan mengenai *Risale-I Nur* yang bertajuk *Nur Talebelerinin Hizmet Rehberi (A work guide for the Nur student)*.

²⁵ Karabasoglu (2003), *op.cit.*, h. 280.

Awal tahun 1970an menyaksikan perkembangan yang memberi kesan kepada Nur Movement hingga ke hari ini. Perkembangan-perkembangan paling penting dan mengesankan dapatlah disenaraikan sejarahnya iaitu pada tahun 1970, penerbitan akhbar harian kebangsaan berjudul *Yeni Asya (Asia Baru)* dalam komuniti *Rasa'il al-Nur*.²⁶ Pada tahun 1971, berlaku rampasan tentera pada 12 Mac. Seperti juga rampasan pada 27 Mei berakhir dengan penahanan dan penindasan dalam Nur Movement. Antara yang ditahan ialah: Husrev Altinbasak, Berk dan Fathullah Gulen. Tidak lama selepas rampasan tentera tersebut, pada 25 April 1971, Gunduzalp yang merupakan individu terpenting dalam mengekalkan perpaduan Nur Movement selepas kematian Nursi telah meninggal dunia. Pada 1970 hingga 1972, berlaku kebangkitan politik Islam di Turki. Selepas kegagalan National Order Party (NOP), yang ditubuhkan pada 1970 dan dimansuhkan oleh mahkamah Perlembagaan pada 1971, Turki menyaksikan penubuhan National Salvation Party (NSP) pada 1972 sebagai kesatuan yang lebih berkuasa dan berpengaruh. Kesan secara langsung dan tidak langsung daripada 4 perkembangan tersebut boleh dirumuskan dalam poin penting iaitu kebangkitan politik berunsur Islam, masyarakat menjadi sebuah institusi dan hilangnya perpaduan di dalam komuniti Nur.²⁷

Nur Movement terus relevan sebagai satu gerakan dakwah yang berdaya maju pada masa kini kerana wujudnya unsur-unsur *thubut*²⁸ dan unsur-unsur *taghyir*²⁹ di dalam pergerakan tersebut. Sesebuah usaha dakwah yang mempunyai kesinambungan berterusan pastinya akan menempuh isu-isu yang membawa kepada kelangsungan usaha dakwah mereka, sama ada dari aspek positif atau negatif. Berikut ialah beberapa aspek keistimewaan Nur Movement dari aspek kesatuan dan perpecahan yang menimpa gerakan tersebut.

²⁶ *Yeni Asya* bukanlah bahan terbitan pertama bagi Nur Movement. Pada tahun 1960-an surat khabar mingguan *Ittihad* dan *Majalah Sule*, diterbitkan tetapi terbitannya dalam masa yang singkat. Satu sebab *Yeni Asya* diterbitkan ialah untuk mengukuhkan idea-idea pembentukan organisasi dalam Nur Movement dan konsep khidmat dalam institusi atau *hizmet muessesesi*.

²⁷ Karabasoglu (2003), *op.cit*.

²⁸ Unsur-unsur *thubut* ialah unsur-unsur yang mengukuhkan dan menguatkan.

²⁹ Unsur-unsur *taghyir* ialah unsur-unsur yang membawa perubahan dan perpecahan.

KEISTIMEWAAN NUR MOVEMENT DARI ASPEK KESATUAN

1. Keistimewaan bahan teras pengajarannya, *Rasa'il al-Nur*

Satu sebab kesinambungan dakwah Said Nursi sehingga kini ialah kerana adanya koleksi tulisan beliau yang dinamakan *Rasa'il al-Nur*. *Rasa'il al-Nur* merupakan koleksi tulisan Nursi yang sangat masyhur di Turki. Hingga dikatakan bahawa setiap rumah mempunyai koleksi *Rasa'il al-Nur*. *Rasa'il al-Nur* atau *Risale-i-Nur* dalam bahasa Turki, adalah satu tafsiran al-Qur'an secara *tafsir bi al-ma'na* atau secara maksudnya. Seluruh kandungan risalah ini intinya ialah keimanan kepada Allah Yang Maha Esa. Risalah ini terdiri lebih dari 130 tajuk di dalam buku-buku yang dinamakan *al-Kalimat*, *al-Maktubat*, *al-Lam'at*, *al-Shu'arat*, *Isharat al-I'jaz fi Mazan al-I'jaz*, *al-Mathnawi al-'Arabi al-Nuri*, *Sayqal al-Islam* dan *al-Malahiq*.³⁰ Menurut Nursi, rujukan beliau ketika menghasilkan tulisan ini hanya al-Qur'an. Perkembangan *Rasa'il al-Nur* ke seluruh pelusuk daerah Turki begitu mengagumkan, walaupun ketika itu, Nursi dan para *Tullab al-Nur* ditekan dan diekori di mana-mana oleh polis pemerintah. Perkembangan yang berlaku membuktikan pemerintah sekular amat takut dengan pengaruh *Rasa'il al-Nur* dan Nursi. Ini kerana *Rasa'il al-Nur* mempunyai keistimewaannya tersendiri dalam usaha mengukuhkan Islam di kalangan masyarakat Turki yang diserang fahaman material dan sekular.³¹ Menurut Said Nursi, matlamat utama penulisan *Rasa'il al-Nur* ialah:

- i. Menggarapkan iman dengan menjelaskan intipati dan hakikat sebenar keimanan.
- ii. Menyanggah tuduhan-tuduhan musuh Islam terhadap kebenaran al-Qur'an dan ajaran Islam dengan mengemukakan hujah-hujah yang logik dan mantap.

Dalam karya-karyanya, Nursi menumpukan perhatian kepada tafsiran sebenar pendidikan dalam dunia moden Islam. Beliau berpendapat bahawa ilmu Islam boleh diperolehi menerusi tiga cara iaitu al-Qur'an, Rasulullah dan alam semesta yang selalu beliau gelarkan sebagai 'Karya Agung Alam Semesta'. Nursi berpendapat yang alam semesta adalah 'karya yang memberikan petunjuk paling jelas, kewujudan pencipta dan penulisnya dan juga kebijaksanaan Tuhan yang Maha Esa'. Dalam kata lain, alam semesta bagi Nursi harus difahami bukan dari fitrahnya

³⁰ Al-Salihi (1987), *op.cit.*, h. 192.

³¹ *Ibid.*, h. 150.

sebagai alam (*mana-yi ismi*) tetapi dari sudut Penciptanya (*mana-yi harfi*). Hampir kesemua organisma dalam alam ini termasuk manusia sendiri menggambarkan kebijaksanaan penciptanya iaitu Allah. Sebagai reaksi kepada kecenderungan untuk berganjak dari nilai-nilai keagamaan kepada nilai-nilai sekular, Nursi cuba untuk memajukan terminologi konsep yang baru yang akan meletakkan agama dan sains dalam kedudukan yang selari. Tambahan pula, menurut John Voll, Nursi cuba menghubungkan sains dan agama, bukannya menidakkan konsep-konsep sains.³² Nursi menekankan tafsiran al-Qur'an yang pelbagai dan menegaskan bahawa alam semesta tidak mempunyai ertinya yang tersendiri tetapi merupakan manifestasi dan bukti kebijaksanaan penciptanya.³³ Pendek kata, alam semesta merupakan bicara Yang Maha Esa dan al-Qur'an adalah kalimah-kalimahnya. Bagi Ibrahim Kalin, Nursi menyifatkan sains sebagai medium yang menghuraikan bicara Yang Maha Esa tersebut.³⁴

2. *Dershana* sebagai pusat pengembangan Nur Movement

Perkataan "*dershana*" dalam Turki moden merujuk kepada ruang apartment khusus atau bangunan setingkat dan sekumpulan individu yang berjumpa di situ untuk membincangkan karya-karya Nursi. *Dershana* adalah penting bagi identiti *Nur* dan membentuk pembentukan jaringan hubungan pelbagai aspek antara pengikutnya yang dapat mewujudkan hubungan berteraskan kepercayaan dan budi bahasa antara mereka. Proses perbincangan ini digelar *sohbet* (perbualan). Selepas waktu kerja atau petang Jumaat, orang ramai berkumpul di *dershana* untuk membincangkan karya-karya Nursi. Walaupun kebanyakannya bermula dengan membincangkan karya-karya Nursi ada yang akan mengubah haluan dan berakhir dengan pertukaran pendapat dalam isu politik atau perniagaan. *Rasa'il al-Nur* menjadi titik permulaan perbualan dan menyediakan satu fahaman yang selari untuk membincangkan isu sosio-politik di dalam dan luar Turki. Perbincangan ialah satu aset penting dalam budaya sosio-politik Turki.

³² Voll, John (1999), "Renewal and Reformation in The Mid-Twentieth Century: Bediuzzaman Said Nursi and Religion in The 1950s." *Muslim World*, Jil. 89 (3-4); Julai-Oktober 1999, h. 252.

³³ Nursi (1994), "Sozler" in *Risale-I Nur Kulliyati*, 2 Jil., Istanbul: Yeni Asya Yayinlari, h. 50.

³⁴ Yavuz, M. Hakan (2003), "*Nur Study Circles (Dershanes) and The Formation of New Religious Consciousness in Turkey*" in Abu-Rabi', Ibrahim M. (ed.), *Islam at the Crossroads on the Life and Thought of Bediuzzaman Said Nursi*, Albany: State University of New York Press, h. 300.

Dengan hubungan tidak rasmi sedemikian yang merangsang idea, modal dan orang ramai yang dilakukan oleh Turgut Ozal pada tahun 1983, para Nursi (pengikut Nursi) bertemu di rumah-rumah persendirian untuk mendalami karya Nursi dengan bantuan modal yang baru diperolehi, ahli *Nur* berjaya membeli bangunan sendiri sebagai tempat berkumpul dan berbincang. Risalah cetakan tentang Islam dan kemunculan komuniti yang menggunakan teks tersebut adalah satu fenomena urban. Pensukleran masyarakat telah meningkatkan peratusan celik huruf, perkembangan ekonomi perdagangan dan perkembangan teknologi maklumat membantu kemunculan gerakan -gerakan Islam.³⁵

Dalam menggunakan *Rasa'il al-Nur* sebagai teks, komuniti Nur Movement cuba untuk membebaskan ilmu Islam daripada kepimpinan ulama' semata-mata dan telah mendemokrasikan ilmu tersebut. Nursi mempopularkan sains dengan meletakkannya dalam struktur Islam dan tindakan tersebut telah membolehkan gerakan itu untuk berubah dari teks *tekke* (Sufi) dan dari Islam secara lisan kepada Islam dalam media cetak.³⁶ Walaupun idea Nursi dipengaruhi oleh *tekke* al-Naqshabandi dan al-Qadiri, pemikirannya merentasi persoalan dan jawapan rangka tradisional. Karya-karyanya mencapai tahap yang terbaik dan paling dinamik bagi Islam Sufi Uthmaniyyah dan Anatolia.³⁷

Teks memainkan peranan penting dalam Nur Movement. Ia selalunya dikongsi bersama melalui pembacaan beramai-ramai atau pembelajaran dalam kumpulan kecil. Nursi tidak menggunakan istilah popular dan bahasa ringkas pihak media; ini telah menjadikan karyanya sukar difahami. Seseorang perlu menyertai pusat pembelajaran (*dershanes*)

³⁵ *Ibid.*, h. 307.

³⁶ Rujuk Dale, F. Eickelman dan Anderson, Jon (eds.) (1999), *New Media in the Muslim World: The Emerging Public Sphere*, Bloomington: Indiana University Press; Yavuz, M. Hakan (1995), "Media Identities for Alevi and Kurds in Turkey," *The Third International Symposium on Bediüzzaman Said Nursi*, Istanbul: Sözler Press, h. 180-199.

³⁷ Sebahagian besar guru Nursi adalah syekh-syekh tarekat al-Naqshabandiyah al-Khalidiyyah, namun Nursi juga membaca tulisan-tulisan Shaykh `Abd al-Qadir al-Jilani, pengasas tarekat al-Qadariyyah. Nursi juga amat terpengaruh dengan tulisan-tulisan syekh tarekat al-Naqshabandi seperti Shaykh Ahmad Sirhindi dari India dan Ahmed Ziyaeddin Gümüşhaneli. Lihat Kuspınar, Bilal (t.t.), "Nursi's Evaluation of Sufism," dalam *Third International Symposium on Bediüzzaman Said Nursi*, Istanbul: Sözler Press h. 72-83.

untuk benar-benar memahami hujah Nursi. Walaupun isi kandungan karyanya sukar difahami, gaya penulisannya sesuai untuk perbincangan beramai-ramai. Dengan kewujudan pelbagai bahan dan fleksibiliti istilah Islam, gerakan *Nur* berpusat di pusat bandar. Matlamat utamanya bukan untuk kembali ke Islam yang silam tetapi untuk mengIslamkan kemodenan dengan mengkaji semula sifat universal Islam. Nursi cuba untuk menghasilkan dan memelihara kesedaran radikal dalam ruang awam yang terhad di bawah penguasaan pemerintahan Kamal Ataturk.³⁸

Penubuhan *dershana* berlaku serentak dengan perpecahan Nur Movement mengikut garis kelas, jantina, etnik dan agama. Walau bagaimanapun, *dershana* tersebut wujud untuk memperkasa masyarakat sivil Turki dengan memainkan peranan penting dalam evolusi dan pemajmukan gerakan Islam. Tambahan pula, mereka telah menyediakan masyarakat yang bertentangan dengan yang sudah sedia ada. Ini memberikan lebih pendedahan kepada golongan kelas pertengahan Anatolia yang baru. Pengukuhan perdagangan dalam masyarakat Turki telah menjadikan *dershana* sebagai pusat kegiatan ekonomi dan sosial. Sebagai contoh, *dershana* pernah digunakan sebagai dormitori untuk pelajar-pelajar universiti. *Dershana* tersebut menyediakan ruang untuk merealisasikan minat tersendiri setiap orang dan pada masa yang sama memelihara identiti secara kolektif. *Dershana* sebagai jaringan urban puak Sunni Islam tidak memisahkan agama dari kehidupan seharian; sebaliknya mereka cuba untuk membentuk kehidupan seharian dengan berlandaskan Islam. Untuk tujuan itu, *Jurnal Koprü* yang didedikasikan untuk *Rasa'il al-Nur* diedarkan sebanyak 5,000 dan sebanyak 3,500 diberikan kepada *dershana* seluruh Turki.³⁹

3. Keikhlasan para *Tullab al-Nur*

Oleh kerana perbezaan identiti mengikut tempat, kelas dan etnik, Nur Movement telah terpecah kepada beberapa komuniti kecil sejak kematian Nursi pada tahun 1960. Setiap kumpulan kecil dalam Nur Movement tersebut telah memberikan pengertian berbeza bagi *Rasa'il al-Nur* dan seterusnya menubuhkan *dershane* berserta bahagian media mereka sendiri. Walaupun berlaku perpecahan, kebanyakan kumpulan tersebut masih mengekalkan hubungan yang baik dan kadangkala bekerjasama

³⁸ Yavuz (2003), *op.cit.*.

³⁹ *Ibid.*.

mempromosikan mesej Nur Movement. Dari setiap segi, gerakan tersebut telah menjadi faktor pendorong bagi ahli-ahlinya. Hal ini telah memberikan nilai dinamik bagi komuniti kecil *Nur* yang berlainan tersebut. Karya-karya Nursi sendiri tidak mengalakkan monopoli oleh mana-mana ahli cendekiawan agama atau mana-mana pentafsiran. Dalam kata lain, karya-karya Nursi mengajak setiap pembaca untuk menjadi “imam kepada diri sendiri”. Setiap kumpulan cuba menyelami pemikiran Nursi untuk memahami karyanya. Di dershana, orang ramai sering menganggap Nursi sebagai teman baik mereka. Anggota komuniti gemar bercerita tentang Nursi atau mendengar kisahnya daripada beberapa pengikutnya yang masih hidup.⁴⁰

Satu lagi perkara yang menyebabkan kesinambungan Nur Movement ialah kejujuran, yang menurut Nursi merupakan kekuatan terunggul mereka. Kewajipan mereka ialah untuk menjalankan tugas agama; mereka harus faham bahawa kejayaan adalah di tangan Yang Maha Kuasa. Tambahan pula, adalah penting untuk para pelajarnya mempunyai kejujuran mutlak supaya mereka dapat membentuk ‘personaliti kolektif’ yang amat diperlukan untuk menentang serangan daripada pihak-pihak yang terpesong. Beliau memberikan kepentingan yang besar kepada persoalan ini yang memerlukan penyingkiran semua bentuk sikap ego. Beliau sendiri sentiasa bersedia untuk berkorban untuk personaliti kolektif *Risale*.⁴¹

Kejujuran dan keikhlasan ini sangat penting dan ditekankan oleh para *Tullab al-Nur* untuk penyebaran dakwah Islam. Sepertimana yang dinyatakan oleh Profesor Faris Kaya, semua usaha-usaha yang dilakukan oleh *Tullab al-Nur* tiada sebarang agenda dan kepentingan dunia yang terselindung, sebaliknya untuk menjelaskan dan menerangkan mukjizat al-Qur’an yang terkandung dalam *Rasa’il al-Nur* dan semata-mata kerana Allah S.W.T..⁴²

⁴⁰ *Ibid.*, h. 310.

⁴¹ Vahide (2003), *op.cit.*, h. 22.

⁴² Temubual dengan Profesor Faris Kaya, Pengerusi di Istanbul Foundation for Science and Culture, Istanbul, Turki pada 16 April 2009. Ini disokong oleh Cevdet Yildiz, wakil *Tullab al-Nur* di Malaysia yang menyatakan bahawa beliau tidak menjawat jawatan dalam kerajaan, serta berhijrah ke Malaysia semata-mata untuk menyebarkan dakwah Islam melalui saluran *Rasa’il al-Nur*. Menurutnya, ramai lagi *Tullab al-Nur* yang berhijrah ke luar negara dan berbuat demikian. Temubual dengan Cevdet Yildiz pada 5 Mei 2009 di *Darsana Tullab al-Nur* di Kondominium

KEISTIMEWAAN NUR MOVEMENT DARI ASPEK PERPECAHAN

Walaupun Nur Movement mengalami beberapa keadaan yang menyebabkan kesatuannya runtuh, namun pada satu aspek yang lain isu-isu yang membawa kepada perpecahan tersebutnya sebenarnya mengandungi hikmah yang besar untuk mengembangkan lagi pengaruh Nursi dan *Rasa'il al-Nur* itu sendiri. Antaranya ialah:

1. Perpecahan pendapat dan idea dari aspek cara pengembangan *Rasa'il al-Nur* iaitu dari aspek pentafsiran, cetakan dan terjemahan ke bahasa-bahasa lain

Menurut sejarah, perpecahan pertama dalam gerakan tersebut adalah hasil daripada kerja keras untuk memastikan kesahihan pentafsiran teks antara penerbit dan jurutulis. Para jurutulis, dikenali sebagai *Yazicilar*, diketuai oleh Husrev Altinbasak berperanan membekalkan *Rasa'il al-Nur* dalam tulisan tangan. Altinbasak menegaskan bahawa a) tulisan tangan menjadikan teks itu lebih dekat dengan pembaca dan membantu penerapannya; b) tulisan tangan merapatkan pembaca dengan teks tersebut; c) tulisan tangan menjadikan *Tullab al-Nur* sebahagian daripada teks; dan d) tulisan tangan membantu memelihara tulisan Arab. Walau bagaimanapun, para penerbit atau *Nesriyatci* dalam bahasa Turki, menekankan kepentingan pengeluaran dalam kuantiti yang banyak dan pengedaran yang cepat.⁴³ Kumpulan *Tullab al-Nur* ini yang kemudiannya dikenali sebagai *Yeni Asya* menerbitkan akhbar pertamanya, *Zulfikar*, di Izmir pada 1960 diikuti oleh akhbar mingguan *Uhuvvat* yang berpusat di Turki. Pada 1969, sekumpulan *Tullab al-Nur* menerbitkan *Mihrab Yavinevi* dan mula mencetak akhbar mingguan *Ittihad*. Walau bagaimanapun, mahkamah mengharamkan *Ittihad* pada 1971. *Yeni Asya* yang mula diterbitkan selepas 1971 telah berjaya memperolehi jaringan pegikutnya sendiri. Akhbar ini cuba untuk mempromosikan beberapa matlamat; pertama, melindungi demokrasi dan menentang semua gerakan anti-demokratik; kedua, mengetengahkan pandangan alternatif untuk menentang komunisme dan ateisme; ketiga, menyokong hubungan baik dengan negara-negara Barat (*Hurdunya*) dan keempat, membina hubungan baik dengan agama dan institusi berlandaskan agama Nabi Ibrahim yang lain bagi mencipta kerjasama untuk menentang komunisme dan ateisme.

Idaman Putra, Taman Melati Ampang.

⁴³ Yavuz (2003), *op.cit.*.

Komuniti *Yeni Asya* melihat diri mereka dalam erti kata menerima *Rasa'il al-Nur* sebagai satu-satunya pentafsiran moden bagi al-Qur'an. Komuniti itu turut yakin bahawa *Rasa'il al-Nur* merupakan cara paling berkesan untuk memelihara iman dan kehidupan yang warak. Di samping itu, komuniti ini menerima *Rasa'il al-Nur* sebagai rujukan asas dalam hal ehwal agama, sosial, politik, ekonomi dan budaya. Ia cuba menyebarkan mesej Nursi melalui komunikasi jaringan dan yakin pada masyarakat berilmu serta cuba memperkasakan umat Islam dengan ilmu pengetahuan.⁴⁴

Pada awal penulisan *Rasa'il al-Nur*, sebahagiannya ditulis di dalam Bahasa Arab. Ini termasuklah *Isharat al-I'jaz dan al-Mathnawi al-'Arabi al-Nuri*. Namun, sambutan dan kesannya dilihat kurang memuaskan kerana masyarakat ketika itu sudah tidak memahami Bahasa Arab. Oleh kerana itu, Nursi menulis karya-karyanya yang kemudian dalam bahasa Turki tetapi masih menggunakan huruf Arab. Penerimaan masyarakat terhadap *Rasa'il al-Nur* selepas itu begitu memberangsangkan dan tersebar luas di serata ceruk daerah di Turki. Kandungannya yang nyata memberikan faedah kepada masyarakat Islam telah mendorong usaha penterjemahannya ke bahasa-bahasa lain. Pada peringkat awal, Nursi sendiri meminta Abdul Majid, adiknya untuk menterjemah beberapa risalah *Rasa'il al-Nur* ke bahasa Arab. Kemudian, usaha-usaha penterjemahan dilakukan oleh murid-murid beliau, *Tullab al-Nur*. Terjemahan ini lebih baik dari terjemahan sebelum itu tetapi masih belum lengkap.⁴⁵

Pada masa kini, permintaan yang tinggi terhadap *Rasa'il al-Nur* mendorong Ihsan Qasim al-Salihi menterjemahkan *Rasa'il al-Nur* kepada lapan jilid. Inilah satu-satunya *Rasa'il al-Nur* terjemahan lengkap dalam bahasa Arab, dengan *tahqiq* Hadithnya sekali. Beliau juga telah menyusun satu memoir (biografi) sejarah hidup Nursi iaitu *Sirah Zatiyyah 'Inda Badi' al-Zaman Sa'id al-Nursi*.⁴⁶

⁴⁴ Sener Boztas, Naib Pengarah bagi Yeni Asya Foundation, memberikan kenyataan tersebut pada 13 Mac 2001. Dipetik dari Vahide (2003), *op.cit.*.

⁴⁵ Al-Salihi (1987), *op.cit.*, h. 239.

⁴⁶ Temubual dengan Ustaz Ihsan Qasim al-Salihi di kediaman beliau di Uskudar, Anatolia Turki pada 21 April 2009.

Sükran Vahide pula telah menterjemahkan *Rasa'il al-Nur* ke bahasa Inggeris sehingga tujuh jilid. Beliau juga menulis buku mengenai biografi sejarah hidup Nursi dalam bahasa Inggeris. Kini, beliau sedang giat menterjemahkan sebahagian kecil lagi *Rasa'il al-Nur*.⁴⁷

Perkembangan terkini, selain daripada bahasa Arab dan Inggeris, *Rasa'il al-Nur* telah diterjemahkan ke dalam lebih kurang lima puluh bahasa-bahasa dunia termasuklah bahasa Melayu, India, Urdu, Jerman, Itali, Rusia, Rumania, Bulgaria, Spain, Parsi, Kurdi, Belanda, Indonesia, Philippine, Jepun, dan bahasa-bahasa di negara-negara Asia Tengah serta Afrika. Menurut Hakan Gulerce, koleksi lengkap terjemahan *Rasa'il al-Nur* setakat ini terdapat dalam bahasa Turki, English, Arab dan Belanda. Sementara terjemahan ke bahasa-bahasa lain hanya dalam bentuk risalah-risalah kecil.⁴⁸

2. **Dasar-dasar yang fleksibel adalah satu rahmat yang dilihat dari aspek politik**

Sebab kedua perpecahan itu ialah pendirian politik kumpulan tersebut. Selepas rampasan kuasa pada tahun 1980, Mehmet Kirkinici dan Fethullah Gulen telah menyokong rampasan kuasa ketenteraan. Komuniti mereka mengamalkan pandangan nasionalis Turki untuk Islam. Kedua-dua komuniti Nur Movement ini mengetengahkan Nur Movement sebagai Islam Turki dan menasionalkannya. Apabila sesuatu gerakan agama di Turki ingin mendapatkan pengesahan daripada pemerintah sekular yang sama ada menyetepikan agama daripada struktur pemerintahan atau cuba menyekat penerapannya, satu-satunya cara untuk diiktiraf oleh kuasa pemerintah ialah melalui nasionalisme. Dalam kata lain, segelintir kumpulan *Tullab al-Nur* mahu memelihara kepentingan dan pengiktirafan mereka oleh kuasa pemerintah dengan menekankan sumbangan mereka kepada nasionalisme dan budaya kebangsaan. Sebagai contoh, Fethullah Gulen menganggap Islam Turki sebagai berbeza daripada Islam Arab atau Islam Parsi. Gulen berpendapat, Islam Turki yang bertolak ansur dan struktur gabungan Empayar Uthmaniyah menandakan pengertian Islam yang lebih liberal di Turki.⁴⁹

⁴⁷ Temubual dengan Sükran Vahide di Istanbul Foundation For Science and Culture (IIKV), Istanbul pada 17 April 2009.

⁴⁸ Temubual dengan Hakan Gulerce di Istanbul Foundation For Science and Culture (IIKV), Istanbul pada 20 April 2009.

⁴⁹ Yavuz (2003), *op.cit.*, h. 310-311.

Nursi pada masa Said Lama terlibat dalam politik setelah melihat ada peluang untuknya berdakwah melalui penubuhan Perlembagaan Negara berteraskan Syariah. Walau bagaimanapun, setelah melihat keadaan kerajaan ketika itu yang telah diresapi oleh unsur-unsur materialis, ateisme dan komunisme, maka usahanya itu telah terhalang. Transformasi spiritual berlaku pada Said Kedua, ketika itu Nursi menyatakan beliau menolak politik dan berlindung dengan nama Allah daripadanya. Bertitik tolak daripada itu, para pengikut Nursi telah menolak politik secara total, namun setelah kematian Nursi, corak pemerintahan kerajaan telah berubah, dan ada sebahagian mereka yang telah terlibat dengan politik. Ini disebabkan oleh bawaan pemimpin mereka yang membawa idea yang pelbagai mengenai isu tersebut. Bagaimanapun, prinsip Nursi mengenai politik sebenarnya agak sederhana ketika menjelang Said Ketiga (1950-1960), iaitu setelah pembebasan *Rasa'il al-Nur* di bawah Parti Demokratik. Nursi telah mula melibatkan dirinya secara tidak langsung dengan politik negara. Dasar-dasar beliau ini sebenarnya adalah sesuatu yang fleksibel dan boleh diubah menurut situasi semasa. Ketika beliau meninggalkan politik secara total, Kerajaan Turki telah menjadi Republik dan di bawah pimpinan Mustafa Kamal Atatürk yang mengamalkan pemerintahan sekular. Keadaan ketika itu dipenuhi dengan anggota-anggota kerajaan yang juga sekular serta pihak tentera yang mengawal prinsip tersebut. Oleh demikian, suasana politik ketika itu amat tidak memungkinkan seorang ulama' untuk terlibat secara langsung. Malahan ribuan ulama' telah dipenjarakan dan dibunuh oleh kerajaan pada ketika itu kerana mempertahankan usaha-usaha mempertahankan kerajaan Islam di Turki.⁵⁰

3. Berjaya mengembang sayap gerakan melalui pelbagai tokoh yang berlainan selepas kematian Nursi

Satu lagi punca perpecahan ialah komposisi etnik dalam Nur Movement. Sekumpulan Nurchus Kurd telah menubuhkan organisasi mereka sendiri, iaitu komuniti Med-Zehra. Mereka menubuhkan syarikat penerbitan sendiri, Tenvir Nesriyat dan menyebarkan pandangan mereka melalui majalah nasionalis Kurd, *Dava* pada April 1989. Kumpulan ini diketuai oleh Muhammed Siddik Seyhanzade, adalah pro-Kurd dan anti-pemerintah serta mempunyai hubungan rapat dengan kumpulan radikal Islam di luar Turki. Siddik menuduh kumpulan *Nur* lain sebagai bersifat nasionalis

⁵⁰ Rujuk Mardin (1989), *op.cit.*.

(Nihal Atsiz Nurusu⁵¹) dan dalam masa yang sama mengutarakan dirinya sebagai seorang *ummetci* iaitu anggota umat Muslim yang lebih besar. Nursi Kurd menyifatkan Nursi sebagai nasionalis Kurd sementara Nursi Turki menekankan sikap Pan-Islamnya. Ramai nasionalis Kurd menilai pembuangan negeri dan hukuman Nursi sebagai contoh hukuman kepada identiti Kurd.⁵²

Walau bagaimanapun kes mahkamah menunjukkan bahawa hukumannya adalah kerana usahanya dalam memperbaharui Islam yang bertentangan dengan pembaharuan sosial Kamal⁵³. Disebabkan oleh ketegasan Siddik dan keinginan untuk mengawal gerakan itu, Med-Zehra mengalami perpecahan besar-besaran pada tahun 1990. Sekumpulan separa nasionalis Kurd yang lebih muda menubuhkan Zehra Vakfi dan menumpukan perhatian kepada pendidikan. Matlamat utama mereka ialah penerbitan semula *Risale* dalam bahasa Kurd. Kumpulan ini membiayai majalah *Yeni Zemin* yang diterbitkan oleh Mehmet Metiner, seorang ahli politik Kurd.⁵⁴ Kumpulan ini dipimpin oleh Izzetin Yildirim yang dibunuh oleh seorang Hizbullah radikal yang dipercayai mempunyai hubungan rapat dengan sistem keselamatan negara. Pemerintah menggunakan Hizbullah untuk membunuh para pemikir Kurd yang menonjol dan tidak keterlaluan.⁵⁵

Kini terdapat lapan komuniti besar dalam Nur Movement yang terbahagi mengikut pendirian politik dan penerimaan kemodenan. Para jurutulis, Kurdoglu Cemaati, Mehmet Kirkinci dan Mustafa Sungur mewakili pandangan konservatif dalam mentafsir karya-karya Nursi dan sikap mempertahankan kemodenan.⁵⁶ Kumpulan pemikir kemodenan dan progresif adalah seperti Yeni Nesil, Fethullah Gulen dan Yeni Asya. Kumpulan etnik dan radikal pula diwakili oleh Med-Zehra.

⁵¹ Nihal Atsiz, seorang yang bersifat perkauman dan aktivis pan-Turkish. Beliau seringkali mengkritik Nursi sebagai seorang Kurdi jahil yang bermotifkan Nasionalisme Kurdish.

⁵² Koçoğlu, Kiyasettin (1996), "Said Nursi ve Nurculuk", Disertasi Sarjana, İlahiyat Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Turki, h. 83-90.

⁵³ Lihat Berk, Bekir (1972), *Hakkın Zaferi İçin*, İstanbul: Yeni Asya.

⁵⁴ Muka depan bagi terbitan terakhir *Yeni Zemin* menyentuh mengenai "Orphans of Muslim Community:Kurds" ummetin Yetimleri:Kürtler, Mei-Jun 1994.

⁵⁵ Yavuz (2003), *op.cit.*, h. 312.

⁵⁶ Koçoğlu (1996), *op.cit.*, h. 80-85.

KESIMPULAN

Nur Movement ialah sebuah gerakan dakwah Islam masa kini yang berkembang dengan caranya yang tersendiri. Said Nursi dengan karyanya *Rasa'il al-Nur* berjaya mewujudkan satu komuniti Nur Movement yang terus berdaya maju sehingga kini walaupun mengalami pelbagai isu yang menyebabkan perpecahan dalam gerakannya. Satu sebab utama Nur Movement terus relevan dalam gerakan dakwah Islam masa kini ialah kerana teks utama bacaan *Tullab al-Nur, Rasa'il al-Nur*, yang secara aktif dibincangkan dalam *dershana* mereka. Institusi *dershana* ini wujud di mana-mana di bahagian tempat di Turki, dan banyak ditubuhkan di luar Turki seperti di Amerika (kebanyakannya di bawah Fethullah Gulen), Jerman, Rusia, British serta secara giat di Malaysia, Jepun, Belanda, Syria, dan negara-negara lain. Secara nyata, pengaruh Bediuzzaman Said Nursi terus tersebar luas ke seluruh dunia, melalui karya beliau yang objektif utamanya untuk mengembalikan iman ke dalam diri manusia, muslim dan non-muslim.

RUJUKAN

- Badili, Abdul Kadir (1998), *Bediuzzaman Said-I Nursi-Mufassal Tarihce-I Hayati*, Jil. 3. Istanbul: Calis Ofset.
- Berk, Bekir (1972), *Hakkin Zaferi İçin*, Istanbul: Yeni Asya.
- Dale, F. Eickelman dan Anderson, Jon (eds.) (1999), *New Media in the Muslim World: The Emerging Public Sphere*, Bloomington: Indiana University Press.
- Jamilah, Maryam (1978), *al-Islam fi al Nazariyyah wa al-Tatbiq*. Kuwait: al-Falah.
- Karabasoglu, Metin (2003), "Text and Community: An Analysis of The Risale-i Nur Movement" in *Islam at The Croassroads on the Life and Thought of Bediuzzaman Said Nursi*, Abu-Rabi,'Ibrahim M. (ed.). Albany: State University of New York Press.
- Koçoğlu, Kiyasettin (1996), "Said Nursi ve Nurculuk", Disertasi Sarjana, Ilahiyat Fakütesi, Ankara Universitesi, Turki.
- Kuspınar, Bilal (t.t.), "Nursi's Evaluation of Sufism," dalam Third International Symposium on Bediüzzaman Said Nursi, Istanbul: Sözlere Press.
- Mardin, Serif (1989), *Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediuzzaman Said Nursi*, Albany: State University of New York Press.

- Nursi (1994), "Sozler" in *Risale-I Nur Kulliyati*, 2 Jil., Istanbul: Yeni Asya Yayinlari.
- Al-Nursi, Badi` al-Zaman Sa`id (1998), *Sirah Dhatiyyah*, al-Salihi, Ihsan Qasim (terj). Istanbul: Matba`ah Suzlar.
- Reed, Fred. A. (1999), *Anatolia Junction, A Journey into Hidden Turkey*, Burnaby: British Columbia.
- Al-Salihi, Ihsan Qasim (1987), *Badi` al-Zaman Sa`id al-Nursi: Nazrah`Ammah`an Hayatih wa Atharih*, Istanbul: Matba`ah Kushak.
- Vahide, Sükran (1992), *Bediuzzaman Said Nursi*, Istanbul: Sozler Publications.
- Vahide, Sükran (2003), "Toward an Intellectual Biography of Said Nursi" dalam Abu-Rabi`, Ibrahim M. (ed.). *Islam at the Crossroads: On the Life and Thought of Bediuzzaman Said Nursi*, Albany: State University of New York Press.
- Vahide, Sükran (2004), *The Author of the Risale-I Nur Collection: Bediuzzaman Said Nursi*, A.S: Sozler Nesriyat San.Tic..
- Voll, John (1999), "Renewal and Reformation in The Mid-Twentieth Century: Bediuzzaman Said Nursi and Religion in The 1950s." *Muslim World*, Jil. 89 (3-4); Julai-Oktober 1999.
- Wan Jaffree Wan Sulaiman (1987), *Mujaddid Islam Sheikh Bediuzzaman Said Nursi*, Shah Alam: Penerbitan Hizbi.
- Yasar, Islam (1998), *Muhabbet Fidaileri*, Istanbul: Yeni Asya Nesriyat.
- Yavuz, M. Hakan (1995), "Media Identities for Alevis and Kurds in Turkey," The Third International Symposium on Bediuzzaman Said Nursi, Istanbul: Sözler Press.
- Yavuz, M. Hakan (2003), "Nur Study Circles (*Dershanes*) and The Formation of New Religious Consciousness in Turkey" in Abu-Rabi`, Ibrahim M. (ed.), *Islam at the Croassroads on the Life and Thought of Bediuzzaman Said Nursi*, Albany: State University of New York Press.